

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 178/2018-25

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 2. mája 2018 predbežne prerokoval sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], oboch zastúpených zákonným zástupcom [REDACTED], [REDACTED], právne zastúpených advokátom [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], pre namietané porušenie čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, základných práv podľa čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 3 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, práv podľa čl. 6 ods. 1 a čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práv podľa čl. 3 ods. 1 a 2 a čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa uznesením Krajského súdu v Bratislave č. k. 11 CoP 56/2018-747 z 13. marca 2018 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], odmieta pre nesplnenie zákonom predpísaných náležitostí.

Odôvodnenie:

I.

1. Sťažnosťou podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 24. apríla 2018 sa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], obe zastúpené zákonným zástupcom [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „maloleté“; spolu aj „sťažovatelia“), domáhali vydania nálezu, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie ich v záhlaví označených základných práv a slobôd uznesením Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 11 CoP 56/2018-747 z 13. marca 2018 a ktorým by napadnuté uznesenie zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie. Sťažovatelia zároveň požiadali, aby ústavný súd rozhodol o dočasnom opatrení a odložil vykonateľnosť napadnutého uznesenia krajského súdu.

2. Zo sťažnosti vyplýva, že napadnutým uznesením krajského súdu malo byť potvrdené uznesenie Okresného súdu Bratislava I č. k. 3 P 143/2017-463 z 8. novembra 2017, ktorým na základe návrhu matky maloletých rozhodol takto:

„I. Súd nariaďuje návrat maloletých detí... do krajiny ich obvyklého pobytu do Rakúskej republiky.

II. Súd nariaďuje otcovi maloletých detí... aby maloleté deti navrátil na územie Rakúskej republiky do 3 dní odo dňa právoplatnosti tohto uznesenia.

III. V prípade, že otec maloleté deti v súlade s výrokom II. tohto uznesenia na územie Rakúskej republiky nenavrátí, je matka maloletých detí... oprávnená po uplynutí stanovenej lehoty maloleté deti prevziať za účelom ich navrátenia do krajiny obvyklého pobytu maloletých detí, t. j. na územie Rakúskej republiky.

IV. Žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania.“

3.1 Sťažovatelia v sťažnosti uvádzajú, že krajský súd ako porušovateľ ich v záhlaví označených základných práv a slobôd

„a) ... neskúmal psychické rozpoloženie maloletých detí a neprihliadol na znalecké posudky doložené sťažovateľom...

b) ... nezisťoval názor maloletých detí a ani nenariadil nové znalecké dokazovanie...

c) ... neprihliadol na stanovisko Úradu komisára pre deti...

d) ... neprihliadol na stanovisko ÚPSVaR zo dňa 9. 1. 2018...

e) ... nebral ohľad na osobu matky a jej nemorálne správanie sa...

f) ... sa nezaoberal zárukami pri návrate maloletých detí na územie Rakúskej republiky...

f) ... sa dostatočne nezaoberal otázkou obvyklého pobytu maloletých detí.“.

3.2 Na základe uvedeného sťažovateľa vyjadrujú presvedčenie, že *„odchod maloletých detí do Rakúskej republiky proti ich prejavenej vôli by im spôsobil vážne psychické následky a uvrhol by ich do celkom neznesiteľnej situácie predovšetkým s ohľadom na tú skutočnosť, že matka ich chcela a naďalej chce v Rakúsku umiestniť na psychiatrické oddelenie, absolútne bezdôvodne a jedine preto, že deti nechceli a nechcú byť s matkou, pričom týmto spôsobom matka očakávala a očakáva, že po pobyte detí zatvorených na psychiatrii zmenia názor a budú s ňou chcieť byť. Matka naďalej s týmto postupom aplikovaným na deťoch počíta a chce ho zrealizovať.“.* V tejto súvislosti poukazujú aj na incident, ktorý sa stal 12. apríla 2018, keď sa matka maloletých so svojim súčasným partnerom a ďalšími fyzickými osobami neúspešne pokúsili o únos jednej z maloletých z areálu základnej školy, ktorú navštevuje, čo sa negatívne odrazilo na jej zdravotnom stave.

4. Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd (každý) návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže

ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

5. Predpokladom úspešného uplatnenia námietky porušenia základných práv a slobôd v konaní o sťažnosti podľa čl. 127 ústavy je splnenie všeobecných a osobitných náležitostí vyplývajúcich z § 20 a § 50 zákona o ústavnom súde, ako aj ďalších procesných podmienok vyplývajúcich z § 53 zákona o ústavnom súde. Podľa § 20 ods. 1 zákona o ústavnom súde návrh na začatie konania sa ústavnému súdu podáva písomne. Návrh musí obsahovať, akej veci sa týka, kto ho podáva, prípadne proti komu návrh smeruje, akého rozhodnutia sa navrhovateľ domáha, odôvodnenie návrhu a navrhovaného dôkazy. Návrh musí podpísať navrhovateľ (navrhovatelia) alebo jeho (ich) zástupca. Podľa § 20 ods. 4 zákona o ústavnom súde ústavný súd je viazaný návrhom na začatie konania okrem prípadov výslovne uvedených v tomto zákone. Podľa § 50 ods. 2 zákona o ústavnom súde k sťažnosti sa pripojí kópia právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo dôkaz o inom zásahu. Ustanovenia § 20 zákona o ústavnom súde sa v celom rozsahu vzťahujú aj na sťažnosť podľa § 49 a nasl. zákona o ústavnom súde. Ústavný súd zdôrazňuje, že viazanosť ústavného súdu návrhom na začatie konania, ako aj zákonom výslovne požadovanými ďalšími náležitosťami návrhu osobitne platí v prípadoch, v ktorých osoby požadujúce ochranu svojich základných práv a slobôd sú zastúpené advokátom. Z uvedeného vyplýva, že ústavný súd má v ústave a v zákone o ústavnom súde presne definované právomoci, uplatnenie ktorých je viazané na splnenie viacerých formálnych aj vecných náležitostí návrhu na začatie konania.

6. Ústavný súd konštatuje, že sťažovatelia prostredníctvom kvalifikovaného zástupcu, ktorý koncipoval aj samotnú sťažnosť podanú ústavnému súdu, s návrhom nedoručili napadnuté uznesenie krajského súdu, proti ktorému sťažnosť smeruje, čo je nesplnením explicitne ustanovenej podmienky konania v zmysle § 50 ods. 2 zákona o ústavnom súde. Namiesto neho mu predložili úradný preklad rozhodnutia [REDAKOVANÉ], Rakúska republika, sp. zn. [REDAKOVANÉ], ktorým „vo veci *opatery maloletých detí... v dôsledku odvolania otca... proti rozhodnutiu Okresného súdu [REDAKOVANÉ], zo dňa [REDAKOVANÉ]*“ rozhodol takto: „*Odvolaniu sa vyhovuje, napadnuté rozhodnutie sa ruší a prvostupňovému súdu sa po doplnení konania nariaďuje nové rozhodnutie*“. Takéto „správanie“ odporuje zásade „*vigilantibus iura*

scripta sunt“, ktorá vo svojej podstate znamená, že práva patria len bdelym (pozorným, ostražitým, opatrným, starostlivým), teda tým, ktorí sa aktívne zaujímajú o ochranu a výkon svojich práv a ktorí svoje procesné oprávnenia uplatňujú včas a s dostatočnou starostlivosťou a predvídavosťou. V slobodnej spoločnosti je totiž predovšetkým vecou nositeľov práv, aby svoje práva bránili a starali sa o ne, inak ich podcenením či zanedbaním môžu strácať svoje práva majetkové, osobné, satisfakčné a pod.

7. V súvislosti s uvedeným nedostatkom ústavný súd pripomína, že tento nie je povinný odstraňovať z úradnej povinnosti. Na takýto postup slúži inštitút povinného právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom, pričom z doterajšej rozhodovacej činnosti ústavného súdu jednoznačne vyplýva, ako ústavný súd nedostatok zákonom predpísaných náležitostí podaní účastníkov konania posudzuje (napr. IV. ÚS 77/08, I. ÚS 368/2010, III. ÚS 357/2010, II. ÚS 309/2010, I. ÚS 162/2010, IV. ÚS 234/2010, III. ÚS 206/2010, IV. ÚS 159/2010, IV. ÚS 213/2010, IV. ÚS 134/2010, I. ÚS 533/2014, III. ÚS 28/2017, III. ÚS 541/2017 a iné). Už vo svojom uznesení sp. zn. II. ÚS 117/05 z 11. mája 2005 ústavný súd judikoval: „Podľa § 18 ods. 2 zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov advokát je povinný dôsledne využívať všetky právne prostriedky, a takto chrániť a presadzovať práva a záujmy klienta. Tieto povinnosti advokáta vylučujú, aby ústavný súd nahradzoval úkony právnej služby, ktoré je povinný vykonať advokát tak, aby také úkony boli objektívne spôsobilé vyvolať nielen začatie konania, ale aj prijatie sťažnosti na ďalšie konanie, ak sú na to splnené zákonom ustanovené predpoklady. Osobitne to platí pre všetky zákonom ustanovené náležitosti úkonov, ktorými začína konanie pred ústavným súdom.“

8. Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd konštatuje, že sťažnosť sťažovateľov vykazuje taký nedostatok náležitosti predpísanej zákonom, že nie je možné preskúmať splnenie hoci len procesných podmienok konania pred ústavným súdom, a preto ju z uvedeného dôvodu odmietol už pri jej predbežnom prerokovaní (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

9. Ústavný súd vníma citlivosť situácie, v akej sa maloleté nachádzajú, preto nad rámec už uvedeného poukazuje na to, že jeho úlohou pri rozhodovaní o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05). Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležité zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by ním vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02, II. ÚS 231/04).

10. Záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi (čl. 3 Dohovoru o právach dieťaťa vyhláseného v Zbierke zákonov Slovenskej republiky pod č. 104/1991 Zb.). Z rodičovstva vyplývajú nielen práva, ale aj povinnosti. Rodič, ktorý neoprávnené premiestni dieťa z miesta jeho obvyklého pobytu, zasiahne nielen do práv druhého rodiča (najmä jeho práva na starostlivosť o dieťa a jeho výchovu), ale aj do práv samotného dieťaťa, najmä práva byť vychovávané obidvomi rodičmi (čl. 7 a čl. 18 Dohovoru o právach dieťaťa), práva na to, aby nebolo nezákonne premiestnené do zahraničia a nevrátené späť (čl. 11 Dohovoru o právach dieťaťa), práva na nezasahovanie do jeho súkromného života, rodiny a domova (čl. 16 Dohovoru o právach dieťaťa), ako aj práva nebyť dočasne alebo trvalo zbavené svojho rodinného prostredia (čl. 20 Dohovoru o právach dieťaťa).

11. V konaní o nariadenie návratu maloletého dieťaťa do krajiny obvyklého pobytu podľa Haagskeho dohovoru ide o čo najrýchlejšie navrátenie dieťaťa tam, kde žilo v čase

pred jeho medzinárodným únosom a kde môže byť v súlade s právom meritórne rozhodnuté o úprave pomerov k dieťaťu. Účelom konania o nariadenie návratu dieťaťa neoprávnenne premiestneného z miesta jeho obvyklého pobytu je zabezpečiť, aby o deťoch rozhodovali súdy štátu ich obvyklého pobytu. Takéto konanie má zároveň pozbaviť únoscú výhod, ktoré získal neoprávnením premiestnením dieťaťa. Skutočnosť, že v cudzine únoscá nedosiahne vydanie rozhodnutia o opatrovníckych právach k dieťaťu a riskuje konanie o návrat, by mala tiež pôsobiť preventívne a nabádať rodičov, aby sa nerozhodli uniesť dieťa a uprednostnili vyriešenie sporov o opatrovníckych právach v štáte obvyklého pobytu dieťaťa. Všeobecný súd v tomto konaní rozhoduje len o nariadení alebo nenariadení navrátenia dieťaťa do miesta jeho obvyklého pobytu (pod jurisdikciu tohto štátu); rozhodnutie súdu o navrátení dieťaťa do miesta jeho obvyklého pobytu nie je rozhodnutím o opatrovníckych právach ani rozhodnutím o navrátení dieťaťa konkrétnej osobe, resp. rozhodnutím o oddelení dieťaťa od inej konkrétnej osoby.

12. Podľa § 123 ods. 1 Civilného mimosporového poriadku (ďalej len „CMP“) v konaní o návrat maloletého do cudziny pri neoprávnenom premiestnení alebo zadržaní podľa osobitného predpisu alebo medzinárodnej zmluvy, ktorou je Slovenská republika viazaná, súd rozhoduje, či premiestnenie alebo zadržanie maloletého bolo neoprávnené a či je daný niektorý z dôvodov na nenariadenie návratu maloletého. Podľa § 123 ods. 2 CMP súd vykonáva dokazovanie len v rozsahu potrebnom na zistenie skutočností podľa odseku 1.

13. Vychádzajúc z uvedeného, všeobecné súdy sú v súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) povinné v takomto type konaní zohľadňovať najlepší záujem dieťaťa, a teda nerozhodovať automaticky. Judikatúra ESLP porušenie práv v návratovom konaní subsumuje pod čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“). Povinnosti štátov dohovoru podľa čl. 8 dohovoru v oblasti medzinárodných únosov sa musia vykladať vo svetle požiadaviek Haagskeho dohovoru a Dohovoru o právach dieťaťa. Tento prístup si vyžaduje kombinovanú a harmonickú aplikáciu medzinárodných nástrojov s ohľadom na ich význam a dopad na ochranu práv detí a rodičov. Takýto prístup by nemal vyústiť do konfliktov a rozporov medzi rozličnými zmluvami za predpokladu, že súd je schopný plniť svoj účel, ktorým je zabezpečenie

dozdržiavania záväzkov Vysokých zmluvných strán dohovoru (rozsudok Veľkej komory ESĽP vo veci X. proti Lotyšsku z 26. 11. 2013). Právo rozhodovať o opatrovníckych právach k dieťaťu má štát obvyklého pobytu dieťaťa a nie štát, v ktorom je dieťa unesené alebo zadržované (rozsudok ESĽP vo veci R. S. proti Poľsku z 21. 5. 2015). Eliminujúce dôvody návratu maloletého dieťaťa do štátu, na ktorého území malo svoj obvyklý pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním, podľa článku 13 písm. b) Haagskeho dohovoru musia byť vnútroštátnymi súdmi zistené a objasnené natoľko dostatočne, aby hrozba vážneho nebezpečenstva fyzickej alebo duševnej ujmy, prípadne neznesiteľná situácia z prikázaného návratu, boli s čo najvyššou mierou pravdepodobnosti vylúčené. Existencia vážneho nebezpečenstva podľa čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru pritom nezahŕňa všetky nepríjemnosti spojené s nariadením návrhu, ale len tie, ktoré nemožno požadovať od dieťaťa, aby ich rozumne znieslo [rozsudok ESĽP vo veci P. E. a R. F proti Portugalsku z 5. 2. 2015, ako aj rozsudok ESĽP vo veci K. J. proti Poľsku z 1. 3. 2016, v ktorom ESĽP navyše uviedol, že vzhľadom na skutočnosť, že to bola matka maloletého dieťaťa, ktorá odmietla jeho návrat do krajiny obvyklého pobytu, bolo na nej, aby preukázala tvrdenia o možných a konkrétnych rizikách podľa čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru]. Výnimky na nariadenie návratu podľa Haagskeho dohovoru musia byť uplatňované striktne. Ujma, na ktorú poukazuje článok 13 písm. b) Haagskeho dohovoru, nemôže vzniknúť len z odlúčenia dieťaťa od rodiča, ktorý dieťa uniesol alebo ho neoprávnene zadržáva. Odlúčenie, nech je pre dieťa akokoľvek zložité, automaticky nespĺňa test existencie vážneho nebezpečenstva (rozsudok ESĽP vo veci G. N. proti Poľsku z 19. 7. 2016).

14. *„Výnimky v zmysle čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru treba vykladať reštriktívne (už len z toho dôvodu, že vo svojej podstate idú proti hlavným cieľom Haagskeho dohovoru). Mali by sa preto využívať len v skutočne odôvodnených prípadoch. Ujma, ktorá je relevantná ako dôvod pre nenariadenie navrátenia dieťaťa do miesta jeho obvyklého pobytu, nemôže byť len bežná (teda taká, ku ktorej spravidla dochádza, keď dieťa nútené mení miesto svojho pobytu a prostredie, s ktorým sa už zžilo a cíti sa v ňom dobre), ale musí byť vážna a týkať sa podstatných okolností života dieťaťa. Podstatnou ujmom nie sú ale napríklad samotné negatívne dopady rodičovských nezhôd na dieťa. Pri rozhodovaní o návrhu na nariadenie návratu dieťaťa do miesta jeho obvyklého pobytu treba zistené*

skutočnosti posudzovať vo vzťahu k dieťaťu a jeho záujmom, lebo ono je subjektom, na ktorý má byť v konaní kladený najväčší dôraz. Výnimka, ktorá spočíva v hrozbe vážnej ujmy v zmysle uvedeného článku Haagskeho dohovoru, neposkytuje súdu štátu, do ktorého bolo dieťa unesené, možnosť zvažovať, kde bude dieťa spokojnejšie alebo šťastnejšie; rozhodnutie o tom je vyhradené konaniu vo veci starostlivosti o dieťa pred súdom štátu, kde malo dieťa pobyť pred únosom.“ (uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Cdo 176/2015 z 27. apríla 2015).

15. Stabilná rozhodovacia činnosť ústavného súdu (II. ÚS 4/94, II. ÚS 3/97, I. ÚS 204/2010) rešpektuje názor, podľa ktorého nemožno právo na súdnu ochranu stotožňovať s procesným úspechom, z čoho vyplýva, že všeobecný súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a právnym názorom účastníkov konania vrátane ich dôvodov a námietok. V zmysle svojej judikatúry považuje ústavný súd za protiústavné a arbitrárne tie rozhodnutia, ktorých odôvodnenie je úplne odchylné od veci samej, alebo aj extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06).

16. Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti sa ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateľov uvedenými v petite nezaoberal, keďže rozhodovanie o nich je podmienené vyslovením porušenia základného práva alebo slobody, k čomu v tomto prípade nedošlo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. mája 2018